مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

صبورالله سیاسنگ
پښتو ژباړه: رحمت آریا ۲۰۲۳ اکتوبر

۲۰۲۳/۱۲/۱۲

د (میر اکبر خیبر)
د قتل پلټنه

لسمه برخه

په پام کې ده چې په ۲۰۲۴ز کال کې د میر اکبر خیبر د قتل د پلټنې په هکله دوهم ټوک ولیکل سي. له دې کبله له ټولو ښاغلو لوستونکو په ځانګړې توګه د افغانستان د خلق ډیموکراتیک ګوند له لوړ پوړو او ټیټ پوړو غړو او عیني شهودو څخه هیله کېږي چې که د افغانستان د تأریخ د یوهٔ ناسپړل سوي باب په هکله کره او ناویل سوي دقیق معلومات په لاس کې لري نو یا دې له ما سره او یا دې له لیکوال ښاغلي ډاکټر صبورالله سیاسنګ سره د برېښنالیک د پتو له لارې اړیکه ونیسي او دغه تشه دې ډکه کړي. مه پرېږدئ چې تأریخ په راتلونکي کې تحریف سي.
په درنښت

د معلوماتو راټولونکی: صبورالله سیاسنګ
برېښنا لیک پته: siasang@yahoo.com
پښتو ژباړه: رحمت آریا - اکتوبر ۲۰۲۳
د برېښنا لیک پته: RahmatArya@Rogers.com

۵. عبدالحمید محتاط

سیاسنګ: د ۱۹۷۳ز کال د جولای د میاشتې د جمهوریت د تفکر جرړه او انګیزه له کومه ځایه سرچینه اخلي؟

محتاط: د جمهوریت د انګیزې تحول د سردار محمد داؤود له شخصي مفکورې څخه سرچینه اخلي. نوموړي د جمهوري نظام جوړېدل د وخت او عصر یوه غوښتنه بلله. هغهٔ دغه مفکوره د خپلو دوستانو په اذهانو کې القاح کړه او په ۱۹۷۲ز کال کې ئې د سلطنتي نظام د ړنګولو لپاره د هغوی هڅې جلب کړې.

موږ د وسله وال ځواک ځوانو افسرانو د جمهوري نظام جوړېدل لېرې موخې ته د رسېدلو لپاره د یوې وسیلې په توګه منلی وو خو د همداسې ستراتیژیکې موخې د پلي کولو لپاره مو مستقلانه چمتووالی نهٔ درلود. په وسله وال ځواک او ټولنې کې زموږ چمتووالي او سیاسي کار اوږد وخت ته اړتیا لرله. د پینځوسمې لسیزې د پیل په کلونو کې ډېرې سیاسي ډلې ټپلې او افراد ول چې له هغوی څخه د سلطنت د ړنګولو انګازې تر غوږو کېدلې. له هغې ډلې څخه، محمد هاشم میوندوال هم له یو شمېر اسلامپالو افراطي ډلو سره د فرصت په لټه کې وو او د سلطنت د ړنګولو پلان ئې په سر کې درلود.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

په ۱۹۴۲ز کال کې داؤود هغه مهال چې د «قوای مرکز» بولنه یا قوماندہ په غاړه درلودله، له خپل ورور سردار محمد نعیم سره یو ځای هڅه کړې وه چې له هیتلر او موسولینې سره د پټ سازښت پر بنسټ، سلطنتي نظام ړنګ کړي. که د آلمان او ایټالیا حکومتونو موافقه کړې وای نو داؤود غوښتل چې د آریایي لوړتیا غوښتـنې یا تفوق طلبۍ د مفکورې پر بنسټ یو نظام رامنځته کړي. دغه کودتایي پلان افشاء سو او له سلو ډېـرو افسرانو ته سزا ورکړل سوه. محمد داؤود له دې پېښـې روغ رمټ راووت. ما د «سقوط دوم، جمهوریت اول» په کتاب کې ډېـر توضحیات ورکړي دي.

په دې وروستیو وختونو کې څو تـنو روسي سلاکانو ویلي دي چې ګڼې هغوی ددې کودتا پلان چمتو او د افغانستان د وسله وال ځواک افسرانو ته ئـې د تطبیق لپاره ورکړی وو. زه دغه ټکی نـهٔ تأییدوم او دا خبرې د چنګاښ د ۲۶ د جمهوریت تحول غوښتونکو افسرانو ته سپکاوی او لوی تور یا بربنډ تهمت ګڼم.

د شوروي اتحاد رسمي سیاست د خلق ډیموکراتیک ګوند له دواړو فرکسیونونو څخه بې دریغه ملاتړ وو. له دې سیاسي کړۍ دباندې، په زرهاوو بڼو او لارو چارو ئـې د نورو کسانو هویت – وژنه کوله. د چنګاښ د ۲۶ په بدلون کې د خلق ډیموکراتیک ګوند هېڅ یوهٔ غړي کلیـدي وندې نـهٔ درلوده او د جمهوري نظام د لومړۍ کابینې غړي هم نـهٔ ول. شورویانو د افغانستان له پېښو او بدلونونو سره ډېـر احتیاط کاوهٔ او له شاهي نظام څخه ئـې په کلکه دفاع کوله. داؤود هم د افغانستان په سیاسي مسائـلو کې د شوروي د لاسوهنو مخالف وو.

سیاسنګ: آیا GRU د افغانستان په وسله وال ځواک کې دننه مخفي سازمان جوړ کړی وو؟

محتاط: د «سازمان ِ نظامیان آزادي بخش مردم افغانستان» هسته چې د هـېـواد دننه تحولاتو په ځانګړې توګه د افغانستان د خلق ډیموکراتیک ګوند له جوړېـدو څخه ئـې سرچینه اخیسته د ۱۹۶۶ز کال د فبروری د میاشتې په دیارلسمې نـېـټـې د روسیې د کیف په ښار کې د نظامي اکاډیمۍ د څلورو محصلینو په ګډون رامنځته سوه. موږ له ملکي محصلینو سره پېلنیزه یا مقدماتي جلسه د کیف د تعلیم او تربیې په انستیټوټ کې جوړه کړه خو د نظریاتي اختلافاتو، دریځونو او مسؤولیتونو د ټکر له کبله موږ د نظامي اکاډیمۍ محصلینو خپله لاره جلا کړه. باید اعتراف وکړم چې هماغه جلسه زموږ ستره تـېـروتـنه وه او نـهٔ باید جوړه سوې وای. موږ د هغې تاوان په هـېـواد کې دننه د مبارزاتو په لړ کې ورکړ، دا ځکه چې هغه مهال بشپړه تجربه او سیاسي پوخوالی موجود نـهٔ وو. د ملکي مؤسساتو محصلینو خلقي او شعله یي لـېـوالتیاوې وموندلې او د محصلینو په غورځنګ کې ډېـرې جنګ جګړې او شخړې رامنځته سوې. له هماغې لومړنۍ هستې څخه ډېـر لږ کسان ژوندي پاتې دي. اکثریت ئـې یا وژل سوي او یا په خپل مرګ مړهٔ سوي دي.

د زده کړو په پای کې زموږ نظامي کړۍ چې شمـېـر مو د روڼ اندۍ په مفکورې سمبال ۳۴ افسرانو ته رسېد هـېـواد ته راستنه سوه او په کابل، بګرام، شیندنډ او مزار شریف کې توظیف سوه. د ۱۹۶۹ز کال د جولای له میاشتې نیولې بیا د ۱۹۷۳ز کال د جولای تر میاشتې پورې د مرکزي سازمان د هستې په کړۍ پورې د بدلون غوښتونکو افسرانو شمـېـر سلو تنو ته رسېدهٔ. زموږ د فعالیتونو لمنه د هوایي او مدافعهٔ هوایي له ځواک څخه نیولې بیا د حربي ښوونځي، حربي پوهنتون تر استادانو او د اردو تر نورو قطعاتو پورې وغځېـدله. ددولت د استخباراتو له ویرې مو محتاطانه ګامونه اوچتول، خو د انجنیر یعقوب د ټینګار پر بنسټ د «سازمان ِ نظامیان آزادي بخش مردم افغانستان» د کړنلارې د طرحې اړتیا رامنځته سوه. په پای کې مو له انجنیر یعقوب او د قرغې د راکټ په لیوا کې محمد اصغر پـېـژند سره دغه کار پـیـل کړ. زه د همداسې لاسوند د جوړېـدلو مخالف وم او ویل مې چې دغهٔ لاسوند ته به د استخباراتو اداره لاسرسی ومومي او نـهٔ باید له ځانه داسې کتبي لاسوند پرېږدو؛ خو د انجنیر یعقوب د

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

ټینګار له کبله د سازمان تګلاره یا اساسنامه په څو نسخو کې ولیکل سوه. نوموړي استدلال کاوۀ چې د تګلارې له خپرېدلو څخه ډډه کوو، یوازې دومره چې د یوۀ تأریخي لاسوند په توګه دې پاتې سي.

په حقیقت کې همدا تګلاره د هویت د افشاء کېدلو لامل سوه او په نظامي ډګر کې ئې زموږ حضور تثبیت کړ، دا کارځکه افشاء سو چې یعقوب په داؤود پورې د یوۀ اړوند کدر د جذبولو پر مهال تېروتنه وکړه. نۀ یوازې دا چې نوموړی تن جذب نۀ سو بلکه موږ ئې د ژمنو افسرانو په توګه افشاء کړو. هغه افسران چې ددغۀ سازمان په مرکزي هستې کې ول یوازې جنرال ګل محمد چې په حربي ښوونځي کې استاد وو او نوي کاله عمر لري ژوندی دی.

دغۀ سازمان هېڅکله له GRU سره اړیکي نۀ لرل او له ځانه ئې بشپړ ملي خصلت څرګند کړی وو. له دې کبله ان ګومان کول هم یوه تېروتنه ده او د هغو افسرانو د هېواد پالنې روحیه تر پوښتنې لاندې راولي چې په سربښندنې ئې د جمهوري نظام د جوړېدلو په لاره کې ګامونه اوچت کړل. زه شخصاً د ځان او د مبارزې دډګر د هغو هملارو ملګرو چې په رهبرۍ کې ول، تاسو ته ډاډ درکوم چې موږ له GRU سره اړیکي نۀ لرل.

هغو افسرانو چې د «سازمانِ نظامیان آزادي بخش مردم افغانستان» هسته ئې جوړوله دغه کسان ول:

ګل محمد خان، چې د چنګاښ د ۲۶ له بدلون مخکې په حربي لیسې کې د جګتورن په رتبې د یوې ترافیکي پېښې له کبله د فعالې مبارزې له صف څخه ووت او تر ډېرې اوږدې مودې پورې تر درملنې لاندې وو.

انجنیر یعقوب جبل السراجي چې سرغاړې یا سرکښه روحیه ئې درلوده او د پارتیزاني مبارزاتو لېوالتیا په کې غورځنګونه وهل. د ۱۹۷۳ز کال د فبروری په میاشت کې له نورو ملګرو سره له مسلک څخه طرد او په کور کې تر نظارت لاندې ونیول سو او مخفي مبارزه ئې پېل کړه. د جمهوریت په وروستیو کلونو کې ئې له مخفي مبارزې څخه لاس واخیست او له حیدر رسولي سره د سازښت په پایله کې ئې علني ژوند ته مخه کړه. وروسته له دې چې امین واک ته ورسېد یوځل بیا ئې مخه پارتیزاني مبارزاتو ته واړوله او له عبدالمجید کلکاني سره ئې ګډ فعالیت پېل کړ. هغه یو ناکراره مبارز وو او کله نا کله کړۀ وړۀ ئې په ماجرا غوښتنې اوښتل. نوموړی د امین د واکمنۍ پر مهال په پلخمري کې له دولتي ځواکونو سره د یوې مخامخ جګړې په ترڅ کې ووژل سو.

انجنیر محمد اکبر مقصودي چې د بګرام په هوایي ځواک کې ئې خدمت کاوۀ، د مطالعې اهل سړی وو. د یوۀ منظم پلان پر بنسټ لومړنۍ ضربه د هوایي ځواک د افسرانو له اخراج او نیولو څخه پېل سوه. له مرکزي کمیټې او کابینې څخه زما له ایستلو دوه میاشتې مخکې نوموړی ئې له ګڼ شمېر نورو بدلون غوښتونکو افسرانو سره د ۱۳۵۲ل کال د کب د میاشتې په دوهمې نېټې [۱۹۷۴ز کال فبروري] په کور کې زنداني کړ. د محکمې له پریکړې پرته درې نیم کاله کورناستې بندي پاتې سو او له دباندې سره ئې هر ډول اړیکه پریک سوه. نوموړی او نور هملاري ملګري ئې د امین د حکومت پر مهال په وحشتناک ډول شکنجه او اعدام سول. له دومره شکنجو سره سره یوازینی افسر چې ژوندی پاتې سوی دی، د هوایي پوهنتون استاد انجنیر عبدالعزیز دی. انجنیر مقصودي او هملاري ئې چې د داؤود له پلوه زنداني سوي ول وروسته د امین له پلوه له محکمې پرته اعدام سول.

محمد معروف چې په " پېژند" مشهور وو د دفاع د وزارت د تعمیراتو په ریاست کې دنده درلوده او له غوث الدین فایق سره ئې یو ځای په یوې قطعې کې کار کاوۀ. یو هڅاند او هېواد ته صادق انسان وو.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د هوايي ځواک د افسرانو له منځه د مرکزي هستي يو فعال غړی، عبدالقادر وو. نوموړی د بګرام په قطعي کي د يوي «ماجرا پالني» له کبله له الوتلو څخه محروم او د شينډنډ د قطعي د حرکاتو د مدير په توګه شينډنډ ته تبديل سو. کله چي د چنګاښ د ۲۶ نـيـټـي عملياتي برخه په بريالیتوب پای ته ورسـيـده نوموړی مي د چنګاښ په ۲۷ نـيـټـي د يوي مخصوصي الوتکي په وسيلي کابل ته احضار کړ چي د هوايي ځواک د سوق او اداري مسؤوليت په غاړه واخلي. نوموړی فوق العاده احساساتي وو. د ميوند وال او د هغـۀ د هملارو ملګر له نيول کـيـدلو وروسته په هغي غونډي کي چي عسکري کلوپ کي جوړه سوي وه عبدالقادر په څرګنده اعلان کړه چي: «موږ يوه سوسياليستي ټولنه جوړوو او که سردار داؤود خيانت وکړي او له موږ سره همګام نـۀ سي نو په ټولو توپ - ټانکونو ئـي ولو.» يقيناً چي داؤود له دي غونډي خبر سوی وو خو په خولـۀ ئـي څـۀ نـۀ ويل. يوه ورځ ئـي ماته په تلويحي ډول وويل: وزير صاحبه! ښـۀ دا ده چي خپلو کارونو ته پام وکړئ، ملګري مو ځوانان دي او احساسات ئـي کله کله له حده وځي.»

همدغه احساساتي خبري وي چي په پای کي ئـي د داؤود د خښم پـټ اور بل کړ. قادر له خپلي دندي وشړل سو او له ما سره ئـي اړيکه پريک سوه.

نوموړی مي په مسکو کي په ۲۰۰۱ز کال کي له ۲۲ کالو وروسته ولـيـد. ما ته له کيف څخه مسکو ته بلنه راکړل سوي وه چي د روسي مقاماتو په ملاتړ هغي غونډي کي ګډون وکړم چي په مسکو کي استوګن سوداګر کمال الدين نبي زاده د خپل د استازي په توګه معرفي او د افغانستان د راتلونکي صدر اعظم په توګه ئـي وړانديز وکړم. په دي کتـنه کي قادر راته ډېـر ستړی او ستومانه ښکاره سو. د زندان او جلا وطنی دوران ئـي تـېـر کړی وو او افکار ئـي پاشلي ول.

د څلورو کالو او پينځو ورځو په مودي کي يا د ۱۳۵۳ل کال د غوايي له دوهمي بيا د ۱۳۵۷ل کال د غوايي د مياشتي تر اوومي نـيـټـي پوري چي ما په کورني حبس کي تـېـره کړي وه ما د نورالله تالقاني په مرستي له قادر سره پټي اړيکي درلودلي، له پخوانيو همسنګرو ملګرو افسرانو سره اړيکه موجوده نـۀ وه، خو ما نـۀ يوازي له قادر سره پخواني اړيکه ټينګه ساتلي وه بلکه هغي ته مي لا پراختيا هم ورکړه. نوموړي د ځوانو افسرانو مشرتوب پر غاړه درلود او تل به ئـي ويل: محتاط! سردار داؤود له تاسره نـۀ پخلا کـيـږي او تاسو د ځان او د خپلي کورنی اصلي دښمن ګڼي خو زه د يوي رخني د لاري د موندلو په لټه کي يم او تا ته به خبر درکړم.

ما د ۱۳۵۷ز کال د غوايي د مياشتي په اتمي او نهمي نـيـټـي له قادر او اسلم وطنجار سره خبري اتري درلودي؛ ما دوی ته وويل چي قدرت نـۀ بايد د افغانستان د خلق ډيموکراتيک ګوند ته وسپارئ، ځکه چي زموږ ټولنه هيـڅکله د افغانستان د خلق ډيموکراتيک ګوند مشرتوب نـۀ مني. زما نظر دا وو چي د ټولو سياسي جرياناتو او ګوندونو په ګډون دي داسي يوه انتقالي دوره رامنځته سي چي نظامي شوری ولري او هيڅ ځواک، که لوی وي که کوچنی، ځان په ټولنه کي پردی احساس نـۀ کړي او د اساسي قانون له تسويد او تصويب وروسته دي د خلکو د هيلو او آرمانونو پر بنسټ يو جمهوري دولت جوړ سي. قادر زما د نظرياتو ملاتړ وکړ خو وطنجار وويل: زه اوس د افغانستان د خلق ډيموکراتيک ګوند غړی يم. تره کي صاحب زموږ رهبر دی. هر څه چي ګوند او رهبر پرېـکړه وکړي زه به هماغسي اجراات وکړم.

نوربيا

له هغـۀ وروسته د وسلوال ځواک...

يادونه: قدرمنو لوستونکو! دا هم د ښاعلی رحمت آريا د آرشيف لينک

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولـئ